

คอลัมน์ “จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง”

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 14 ตุลาคม 2542

MDPs

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์

MDPs ย่อมาจาก Muti-Disciplinary Practices แปลว่า การประกอบวิชาชีพ หลากหลายสาขา

บริการทางกฎหมาย (Legal Services) ควรเป็นบริการที่ผลิตโดยนักวิชาชีพ หลากหลายสาขาหรือไม่?

นักกฎหมายผูกขาดการผลิตบริการทางกฎหมายมาเป็นเวลาช้านาน ทั้งในการ เป็นนายในคดีซึ่งขึ้นสู่ศาลสถิตยุติธรรม และในการให้คำปรึกษาข้อกฎหมาย นานาประเทศ มีข้อห้ามแต่ดั้งเดิมมิได้บริการทางกฎหมายผลิตโดยนักวิชาชีพหลากหลายสาขา กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ บริการทางกฎหมายมิใช่ MDPs และต้องผลิตโดยสำนักงานกฎหมายหรือสำนักงานทนาย ความเท่านั้น

แต่แล้วกำแพงที่สร้างอำนาจผูกขาดให้นักกฎหมายก็พังทลายที่ละประเทศ สองประเทศ ข้อห้ามเกี่ยวกับ MDPs ถูกยกเลิกไปในประเทศส่วนใหญ่ในยุโรปตะวันตกและเอเชีย แปซิฟิก การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ นอกจากเป็นผลจากการเติบโตของพลังทุนนิยมโดยทั่วไปแล้ว ยังเป็นผลจากการเติบโตใหญ่ของธุรกิจการบัญชีระหว่างประเทศโดยเฉพาะอีกด้วย

ธุรกิจการบัญชีในรอบศตวรรษที่ผ่านมาเติบโตใหญ่เป็นบรรษัทระหว่างประเทศ (Transnational Corporations) มีเครือข่ายสาขาในประเทศต่างๆ ทั่วโลก แต่ละบริษัทมีสำนักงาน จำนวนนับร้อยสำนักและมีพนักงานนับหมื่นคน (ดูตารางที่ 1) ยักษ์ใหญ่ในธุรกิจการบัญชีระหว่าง ประเทศ ซึ่งเดิมมี 8 บริษัท หรือ Big Eight ลดลงเหลือ Big Six ในปี 2532 และเหลือ Big Five ใน ปี 2541 (ดูตารางที่ 1)

ยักษ์ใหญ่ในธุรกิจการบัญชีเหล่านี้ นอกจากให้บริการการบัญชี ทั้งการจัดทำ บัญชีและการตรวจสอบบัญชีแล้ว ยังให้บริการการให้คำปรึกษา (Consulting Services) และ บริการทางกฎหมายอีกด้วย โดยที่บริการการบัญชีมีความสำคัญลดน้อยถอยลงในโครงสร้าง รายได้ของยักษ์ใหญ่เหล่านี้ การรुकืบไปให้บริการทางกฎหมายมักจะเริ่มต้นด้วยการให้คำปรึกษา เกี่ยวกับการเสียภาษีอากร อาทิเช่น คำปรึกษาที่ว่าทำอย่างไรจึงจะเสียภาษีน้อย หรือจะ เปลี่ยนแปลงการจัดองค์กร อย่างไรจึงจะลดภาระภาษีอากรได้ การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการควบ

และควบกิจการ (Merger and Acquisition) ก็ต้องให้คำปรึกษาเกี่ยวกับข้อกฎหมายด้วย ด้วยเหตุดังที่กล่าวนี้ ธุรกิจการบัญชีจึงค่อยๆ คืบคลานไปให้บริการทางกฎหมาย โดยที่เมื่อมีการว่าจ้างนักกฎหมายเป็นพนักงานบริษัทด้วย

แรงกดดันจากยักษ์ใหญ่ในธุรกิจการบัญชีระหว่างประเทศทำให้ MDPs เป็นที่ยอมรับกันมากขึ้น ในประเทศที่ยอมรับ MDPs สำนักงานบัญชีมักให้บริการทางกฎหมาย และสำนักงานกฎหมายก็ให้บริการทางบัญชีด้วย โดยที่บริการวิชาชีพทั้งสองผนวกอยู่ในสำนักงานเดียวกัน กระแสการยอมรับ MDPs ทำให้ยักษ์ใหญ่ในวงการบัญชีขยายการให้บริการทางกฎหมาย Price-waterhouse Coopers ซึ่งเป็นบริษัทการบัญชีที่ใหญ่ที่สุดในโลกในปัจจุบัน ถือเป็นบริษัทกฎหมายใหญ่เป็นอันดับที่ 5 ของโลก Andersen Worldwide มีพนักงานที่เป็นนักกฎหมาย 2,400 คนในเครือข่ายสาขาในประเทศต่างๆ รวม 34 ประเทศ Ernst and Young International มีแผนที่จะขยายบริการด้านกฎหมาย โดยจะว่าจ้างนักกฎหมาย 4,000 คนในอีก 4-5 ปีข้างหน้า ยักษ์ใหญ่ทุกบริษัทล้วนมีสำนักงานกฎหมายในประเทศต่างๆ เป็นพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์ (*The Economist*, March 6, 1999)

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจสำคัญเพียงประเทศเดียวที่ยังไม่ยอมรับ MDPs ด้วยเหตุดังนี้ ยักษ์ใหญ่ในธุรกิจการบัญชีระหว่างประเทศจึงไม่สามารถรุกคืบเข้าไปให้บริการด้านกฎหมายในสหรัฐอเมริกาได้ สำนักงานกฎหมายอเมริกันสามารถเติบโตใหญ่เป็นบริษัทโลก (Global Corporation) โดยไม่ต้องเผชิญการแข่งขันจากยักษ์ใหญ่ในธุรกิจการบัญชี

ในเดือนสิงหาคม 2542 The American Bar Association จัดให้มีการประชุมนานาชาติเพื่อพิจารณาว่า สหรัฐอเมริกาสมควรที่จะรับ MDPs หรือไม่ สมาคมเนติบัณฑิตอเมริกันได้แต่งตั้งคณะกรรมการชุดหนึ่งศึกษาประเด็นดังกล่าวนี้ ผลการศึกษาสรุปได้ว่า สมาคมเนติบัณฑิตอเมริกันสมควรยอมรับ MDPs อย่างมีเงื่อนไข เพื่อให้ นักกฎหมายสามารถทำงานร่วมกับนักวิชาชีพแขนงอื่น โดยมีการแบ่งปันค่าบริการ (fee sharing) ในกรณีนี้ ต้องมีการนิยามหน้าที่การปฏิบัติของนักกฎหมายและปกป้องอาชีพนักกฎหมายอย่างเข้มงวด เพื่อป้องกันมิให้นักวิชาชีพแขนงอื่นเข้ามาทำหน้าที่แทนนักกฎหมายหรือทนายความ (*Financial Times*, August 11, 1999)

การยอมรับ MDPs มีข้อดีที่เกื้อกูลให้บริการวิชาชีพ (Professional Services) อันหลากหลายสามารถรวมอยู่ในสำนักงานหรือบริษัทเดียวกันในลักษณะ One-stop Shop ซึ่งเกื้อประโยชน์แก่ลูกค้าที่ต้องการบริการทางกฎหมายควบคู่กับบริการวิชาชีพอื่นๆ นักกฎหมายจากยุโรปพยายามผลักดันให้สหรัฐอเมริการับ MDPs คู่ๆเดียวกับประเทศต่างๆ ในยุโรปตะวันตก ในหมู่นักกฎหมายอเมริกันมีความเห็นแตกแยกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นว่า เมื่อกระแสโลกยอมรับ MDPs ประดุจหนึ่งว่า MDPs มีกระแสโลกาภิวัตน์ สหรัฐอเมริกาน่าจะยอมรับหลักการนี้ เพียงแต่

ต้องจัดระบบไปในทางที่ปกป้องผลประโยชน์ของนักกฎหมายและลูกค้า ความ อีกฝ่ายหนึ่งคัดค้านการยอมรับ MDPs บริษัทกฎหมายขนาดใหญ่คัดค้านข้อเสนอนี้ เพราะเกรงการรุกร้าของยักษ์ใหญ่ในธุรกิจการบัญชีระหว่างประเทศ ประชาชนชาวอเมริกันจะไม่ได้ประโยชน์จากการยอมรับ MDPs เพราะสำนักงานกฎหมายขนาดกลางและขนาดเล็กจะถูกยักษ์ใหญ่ในธุรกิจการบัญชีดูดกลืน จนแทนที่ประชาชนจะมีทางเลือกในการใช้บริการกฎหมายเพิ่มขึ้น ทางเลือกนั้นจะถูกจำกัดด้วยอำนาจผูกขาดของยักษ์ใหญ่เหล่านี้

ข้อคัดค้าน MDPs ที่สำคัญและมีเหตุผลหนักแน่นเป็นข้อคัดค้านว่าด้วยความเป็นอิสระในการให้บริการกฎหมาย และความขัดแย้งแห่งผลประโยชน์ (Conflict of Interest)

บริการกฎหมายมีธรรมชาติแตกต่างจากบริการการตรวจสอบบัญชี ในขณะที่บริการการตรวจสอบบัญชีมุ่งค้นหาและเปิดเผยข้อมูล โดยเฉพาะฐานะและความมั่นคงทางการเงินของหน่วยธุรกิจ แต่บริการกฎหมายต้องเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลูกค้าหรือลูกค้าความเป็นความลับ ลูกค้าอาจไม่ต้องการเผยแพร่ข้อมูลเหล่านี้ แต่ที่ต้องบอกกล่าวทนายหรือนักกฎหมาย ก็เพื่อให้เกิดการดำเนินคดีหรือการให้คำปรึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานที่ให้บริการวิชาชีพในลักษณะ MDPs อาจมีปัญหาความขัดแย้งแห่งผลประโยชน์ อาทิเช่น คู่ความคู่หนึ่งอาจเป็นลูกค้าสำนักบริการวิชาชีพสำนักเดียวกัน ฝ่ายโจทก์ใช้บริการกฎหมาย ฝ่ายจำเลยใช้บริการคำปรึกษาด้านการจัดองค์กรและการบริหารธุรกิจ ในสถานการณ์ดังตัวอย่างนี้ สำนักบริการวิชาชีพแห่งนี้ล่วงรู้ข้อมูลทั้งฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลย หากต้องการให้โจทก์ชนะคดี ฝ่ายบริการคำปรึกษาก็ต้องป้อนข้อมูลให้ฝ่ายบริการกฎหมาย ความขัดแย้งแห่งผลประโยชน์ย่อมเกิดขึ้น สำนักบริการวิชาชีพมักจะอ้างว่ามี 'กำแพงเมืองจีน' (China's Great Wall) ขวางกันฝ่ายต่างๆ ภายในบริษัท เพื่อให้ลูกค้าอุ่นใจว่า ความลับไม่รั่วไหล แต่พัฒนาการของเหตุการณ์บ่งชี้ว่า 'กำแพงเมืองจีน' หามีไม่

สำนักบริการวิชาชีพและบริษัทที่ปรึกษาจำนวนมาก ซึ่งต้องการกำไรสูงสุด มักจะมีปฏิบัติการที่ไม่คำนึงถึงจริยธรรมแห่งธุรกิจ (Business Ethics) บางบริษัทให้บริการประเมินมูลค่าธุรกิจ เพื่อกำหนดราคาขายทอดตลาด แล้วให้บริษัทลูกหรือบริษัทในเครือเข้าร่วมประมูล โดยที่ได้เปรียบผู้เข้าประมูลรายอื่นๆ เนื่องจากมีสารสนเทศที่สมบูรณ์กว่า

การยอมรับ MDPs อาจทำให้ความเป็นอิสระในการประกอบวิชาชีพกฎหมาย ถูกลดทอน นักกฎหมายหรือทนายความประจำสำนักงานอาจไม่สามารถให้บริการอย่างเต็มที่ หากปรากฏในภายหลังว่า ลูกค้ามีข้อพิพาทกับบริษัทที่เป็นลูกค้าสำคัญของสำนักบริการวิชาชีพ หรือหากปรากฏในภายหลังว่า การชนะคดีจะมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมอันเป็นฐานธุรกิจของสำนักบริการวิชาชีพนั้น

แม้ว่า The American Bar Association จะเลื่อนการตัดสินใจว่า จะยอมรับ MDPs หรือไม่ ไปเป็นปี 2543 แต่ก็เป็นที่คาดกันว่า สหรัฐอเมริกาไม่สามารถรอดพ้นกระบวนการโลกาภิวัตน์ของ MDPs อันสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของยักษ์ใหญ่ในธุรกิจการบัญชีระหว่างประเทศ

สงครามที่ไม่ประกาศ ระหว่างยักษ์ใหญ่ในธุรกิจการบัญชีกับยักษ์ใหญ่ในวงการกฎหมายกำลังปิดฉากลง ด้วยชัยชนะของธุรกิจการบัญชีระหว่างประเทศ

ตารางที่ 1
รายชื่อยักษ์ใหญ่ในธุรกิจการบัญชีระหว่างประเทศ
 2531 – 2541

2531	2532	2541
1. Arthur Andersen	1. Andersen Worldwide	1. Andersen Worldwide
2. Arthur Young	2. Coopers and Lybrand	2. Deloitte Touche Tohmatsu
3. Coopers and Lybrand	3. Deloitte Touche Tohmatsu	3. Ernst and Young International
4. Deloitte Haskins and Sells	4. Ernst and Young International	4. KPMG International
5. Ernst and Whinney	5. KPMG Internation	5. Pricewaterhouse Coopers
6. KPMG International	6. Price Waterhouse	
7. Price Waterhouse		
8. Touche Ross		

ที่มา

1. ข้อมูลปี 2531 และ 2532 จาก *The Economist* (April 1, 1995)
2. ข้อมูลปี 2541 จาก web site ของแต่ละบริษัท

หมายเหตุ

1. Deloitte Touche Tohmatsu ในปี 2532 เกิดจากการควบ Deloitte Haskins and Sells กับ Touche Ross
2. Ernst and Young International ในปี 2532 เกิดจากการควบ Ernst and Whinney กับ Arthur Young
3. Pricewaterhouse Coopers เกิดจากการควบ Price Waterhouse กับ Coopers and Lybrand